

HOOFDSTUK III.

Staat en Revolutie. Ervaring der Parij- sche Commune van 1871. Analyse door Marx.

1. Waarin bestaat de heroieke Poging der Communards?

Zooals men weet, heeft Marx eenige maanden vóór de Commune, in den herfst van 1870, de parijsche arbeiders gewaarschuwd; hij meende, dat de poging tot een coup d'état een wanhopige domheid zou zijn. Maar toen in Maart 1871 de beslissende strijd aan de arbeiders werd opgedrongen en zij hem aannamen, toen de opstand tot een feit geworden was, toen begroette Marx, ondanks de booze voortteeken, de proletarische revolutie met de grootste geestdrift. Marx verstarde niet in eene pedante veroordeeling der „ontijdige” beweging, zooals later de treurig-beroemde russische renegaat van het Marxisme, Plechanof, deed, die in November 1905 de arbeiders en boeren aanvuurde tot strijd, maar na December 1905 als een echte liberaal jammerde: „Men had niet naar de wapens moeten grijpen!”

Marx' geestdrift gold echter niet alleen de, zooals hij zich uitdrukte, „hemelbestormende” Communards. Hij zag in de revolutionaire beweging der massa, ook wanneer zij haar doel niet bereikte, eene historische ervaring van onmetelijke kracht voor de toekomst, eene bepaalde schrede vooruit der internationale proletarische revolutie, een praktisch gevolg, dat belangrijker is dan honderden programs en uiteenzettingen. Deze ervaring te analyseeren, daaruit eene leer te trekken voor de taktiek, op grond daarvan zijn theorie na te toetsen, — dat was de taak, die Marx zich stelde.

De eenige „verbetering” in het „Communistisch Manifest”, die Marx noodig achtte te maken, werd door hem gemaakt op grond der ervaring der parijsche communards.

De laatste voorrede bij de nieuwe duitsche uitgave van het „Communistisch Manifest”, die door de beide auteurs er van ondertekend is, dateert van 24 Juni 1872. In deze voorrede zeggen de schrijvers, Karl Marx en Friedrich Engels, dat het program van het „Communistisch Manifest”, heden „hier en daar verouderd is”.

..... „Met name”, zoo gaan zij voort, „heeft de Commune het bewijs geleverd, „dat de arbeidersklasse de bestaande staatsmachine niet eenvoudig in bezit nemen en haar voor haar eigen doeleinden in beweging zetten kan”.....

De in de binnenste aanhalingsteekens geciteerde plaats is door de schrijvers aan Marx' werk: „De Burgeroorlog in Frankrijk” ontleend.

Marx en Engels schreven dus alleen aan de grondleggende en gewichtige ervaring der Parijsche Commune een zoo kolossale beteekenis toe, dat zij haar als een werkelijke „verbetering” in het „Communistisch Manifest” aanbrachten.

Het is toch buitengewoon kenschetsend, dat juist deze werkelijke „verbetering” door de opportunisten vervalscht is geworden, zoodat haar beteekenis ternauwernood aan negen tienden of zelfs aan negen honderdsten der lezers bekend is. Op deze vervalsching zullen wij later uitvoerig terug komen, in een hoofdstuk, dat speciaal aan de vervalschingen gewijd is. Hier moet het voldoende zijn op te merken, dat de gangbare vulgaire „opvatting” der door ons geciteerde beroemde uitspraak van Marx zóó luidt, alsof Marx hier de idee der langzame ontwikkeling in tegenstelling tot het grijpen van de macht enz. bedoelt.

In der daad is het evenwel juist omgekeerd. Marx meent, de arbeidersklasse moet „de bestaande staatsmachine” stuk slaan, breken, en zich niet vergenoegen met enkel een in bezit nemen.

Op den 12den April 1871, dus juist nog tijdens de Commune, schreef Marx aan Kugelmann:

..... „Wanneer gij het laatste hoofdstuk van mijn „Achtthiende Brumaire” naleest, zult gij vinden, dat ik als eerstvolgende poging der fransche revolutie noem, niet meer, zoo als tot nu toe, de bureaucratisch-militaire machinerie uit de eene hand in de andere over te brengen, maar haar te breken (onderstreept door Marx), en dit is de voorwaarde voor iedere werkelijke volksrevolutie op het vasteland. Dit is ook de poging van onze heroieke parijsche partijgenooten.”

(Neue Zeit, 1901—1902, XX, I, blz. 709.)

(De brieven van Marx aan Kugelmann zijn in het russisch in niet minder dan twee uitgaven verschenen; de eene daarvan is door mij uitgegeven en van eene inleiding voorzien.)

In deze woorden: „de bureaucratisch-militaire staatsmachine breken” is in het kort de voornaamste leer van

het Marxisme in het vraagstuk van de taak van het proletariaat met betrekking tot den staat in de revolutie vervat. Maar juist deze leer is niet alleen vergeten, maar zelfs geschonden en verminkt door de algemeen heerschende Kautsky-aansche „uitlegging” van het Marxisme.

Wat Marx' vingerwijzing naar „De achtthiende Brumaire” betreft, wij hebben vroeger reeds de bedoelde plaats in haar geheel geciteerd.

Het is van belang vooral twee plaatsen in de aangehaalde beschouwing van Marx te onderstrepen. Ten eerste beperkt hij het besluit, waartoe hij komt, tot het vasteland. Dit was begrijpelijk in 1871, toen Engeland als het voorbeeld gold van een land, dat, hoewel zuiver kapitalistisch, geen militarisme en in hoogen graad ook geen bureaucratie had. Daarom sluit Marx Engeland van zijne beschouwing uit, omdat eene omwenteling en zelfs eene volksomwenteling daar toen mogelijk scheen, en ook mogelijk was, zonder de bepaling van voorafgaande vernietiging der „bestaande staatsmachine”.

Nu evenwel, in 1917, in den tijd van den eersten grooten imperialistischen oorlog, valt deze beperking van Marx weg; zoowel Engeland als Amerika, deze voornaamste en laatste vertegenwoordigers van de angelsaksische „vrijheid” der wereld, in den zin van ontbreken van militarisme en bureaucratendom, zijn geheel en al verzonken in het vuile en bloedige moeras der bureaucratisch-militaire instellingen, die alles aan zich onderwerpen en alles verstikken. Nu is ook in Engeland en Amerika het vernietigen, het breken der „bestaande” (in de jaren 1914—1917 gemaakte en tot algemeen „europeesche” imperialistische volmaaktheid gebrachte) „staatsmachine” de „voorwaarde voor iedere werkelijke volksomwenteling”.

Bijzondere opmerzaamheid verdient verder de buitengewoon diepzinnige opmerking van Marx, dat de vernietiging der bureaucratisch-militaire staatsmachine „de voorwaarde voor iedere werkelijke volksrevolutie” is. Het begrip „volksrevolutie” doet in den mond van Marx vreemd aan, en de russische leerlingen van Plechanof en de menschewiki, de navolgers van Struve, die zich zoo graag voor Marxisten houden, zouden misschien kunnen beweren, dat

Marx zich hier om zoo te zeggen „versproken” heeft. Zij hebben immers het Marxisme tot een zoo jammerlijk liberaal-verdraaid beeld teruggebracht, dat er buiten de tegenstelling van burgerlijke en proletarische revolutie voor hen niets bestaat, — ja, deze tegenstelling zelve wordt door hen zeer schematisch opgevat.

Neemt men de revoluties der twintigste eeuw als voorbeeld, dan moet men natuurlijk zoowel de portugeesche als de turksche omwenteling als burgerlijke revoluties opvatten. Als „volksrevolutie” verschijnt noch de eene noch de andere, want de groote massa des volks, zijne overwegende meerderheid, is actief, zelfstandig, met eigen politieke en economische eischen, noch in de eene noch in de andere revolutie op het tooneel getreden. Daarentegen was de russische burgerlijke revolutie van 1905 tot 1907, ofschoon zij op geen zoo „schitterende” overwinningen wijzen kon als de portugeesche en de turksche, zonder twijfel eene „echte volksrevolutie”, want de groote massa's van het volk, zijn meerderheid, de laagste „lagere” klassen, verpletterd door onderwerping en uitbuiting, verhieven zich in hun geheel, en drukten op den gang der revolutie den stempel hunner eischen, hunner pogingen, de nieuwe maatschappij in de plaats der vernietigde vroegere op hun eigen manier te vormen.

Op het europeesche vasteland vormde het proletariaat in het jaar 1871 in geen land de meerderheid der bevolking. Een „volksrevolutie”, die de werkelijke meerderheid in haar beweging medesleepte, kon slechts daardoor bestaan, dat zij zoowel het proletariaat als de boeren omvatte. Deze beide klassen vormden toen ook het „volk”. Deze beide klassen zijn daardoor met elkaar verbonden, dat zij door de „bureaucratisch-militaire staatsmachine” neergehouden, onderdrukt, uitgebuit worden. Deze machine te vernietigen, haar te breken, — daarin bestaat het werkelijke belang van het „volk”, van zijn meerderheid, der arbeiders en der meeste boeren; dit is de „voorwaarde” voor een vrijen bond der armste boeren met de proletariers, een bond zonder welken de democratie stabiel en de socialistische omwenteling onmogelijk is.

Naar zulk een bond baande, zooals bekend is, de Parij-

sche Commune zich den weg; maar zij miste, door een geheele rij van oorzaken van innerlijken en uitwendigen aard, haar doel.

Wanneer Marx dus van de echte „volksrevolutie” spreekt, dan vergeet hij niet de bijzonderheden der kleine burgerij (daarover spreekt hij veel en dikwijls), want hij trekt op de strengst-wetenschappelijke wijze de werkelijke verhoudingen der klassen in de meeste europeesche staten in 1871 binnen zijn beschouwing. Maar toch stelt hij vast, dat het „breken” der staatsmachine geëischt moet worden in het belang der arbeiders zoowel als der boeren, en dat deze eisch hen te samen vereenigt en hen te samen voor de taak stelt, het „parasiteerende lichaam” te vernietigen en het te vervangen door iets nieuws.

Maar konkreet, waardoor te vervangen?

2. Waardoor moet de stuk geslagen Staatsmachine vervangen worden?

Het antwoord op deze vraag, dat Marx in 1847 in het „Communistisch Manifest” geeft, is nog geheel abstrakt, of, juister, dit antwoord geeft de taak aan, maar nog niet den weg van haar vervulling. Door „organisatie van het proletariaat tot heerschende klasse”, door „verovering der democratie” — dat was het antwoord van het „Communistisch Manifest”.

Zonder in utopiën te vervallen, verwachtte Marx van de praktijk der beweging der massa's een antwoord op de vraag, welke concrete vormen deze organisatie van het proletariaat tot heerschende klasse zou aannemen, op welke wijze deze organisatie zich met de volledigste en konsekwentste „verovering der democratie” zou laten verbinden.

De ervaringen der Commune, zoo klein zij ook zijn, worden door Marx in zijn „Burgeroorlog in Frankrijk” aan een diepst-indringend onderzoek onderworpen. Wij willen de belangrijkste plaatsen uit dit werk aanhalen:

In de negentiende eeuw ontwikkelde zich de uit de middeneeuwen stammende „gecentraliseerde staatsmacht met hare alomtegenwoordige organen — staand leger, politie, bureaucratie, geestelijkheid, rechterstand.” (Bur-

geroorlog in Frankrijk, derde druk, Berlijn, 1891, blz. 43.) Met de ontwikkeling der klassentegenstellingen tusschen kapitaal en arbeid „kreeg de staatsmacht meer en meer het karakter van eene openbare macht tot onderdrukking der arbeidersklasse, van eene machine der klasseheerschappij. Na iedere omwenteling, die een voorwaartschrijden van den klassenstrijd beteekent, treedt het zuiver onderdrukkende karakter der staatsmacht steeds klaarder aan den dag.” Na de revolutie van 1848 wordt de staatsmacht „het nationale oorlogswerktuig van het kapitaal tegen den arbeid.” (blz. 44.) Het tweede keizerrijk versterkt het.

„Precies het omgekeerde van het keizerrijk was de Commune.” Zij was de bepaalde vorm „van een republiek, die niet alleen de monarchale vorm der klasseheerschappij wilde opheffen, maar de klasseheerschappij zelf” (blz. 45.)

Waarin bestond dan deze „bepaalde” vorm der proletarische, sociale republiek? Hoe zag de staat er uit, dien zij begon op te bouwen?

. . . . „Het eerste besluit der Commune was de opheffing van het staande leger en zijn vervanging door het gewapende volk.” (blz. 46.)

Deze eisch staat nu op het program van alle partijen, die zich socialistisch noemen willen. Maar wat al deze programs waard zijn, is het best te zien uit het gedrag onzer revolutionaire socialisten en menschewiki, die na de revolutie van 27 Februari iedere verwezenlijking van dezen eisch afwezen!

. . . . „De Commune vormde zich uit de door algemeen stemrecht in de verschillende districten van Parijs gekozen gemeenteraadsleden. Zij waren verantwoordelijk en ten allen tijde afzetbaar. De meerderheid van hen bestond, zooals van zelf spreekt, uit arbeiders of erkende vertegenwoordigers der arbeidersklasse.”

. . . . „De politie, tot nu toe het werktuig der regeering van den staat, werd terstond van al haar politieke eigenschappen beroofd en in het verantwoordelijk en ten allen tijde afzetbare werktuig der Commune veranderd.” . . .

. . . . „Eveneens de beamtten van alle andere bestuurs-

lichamen. Van de leden der Commune tot het laagste ambt, moest de openbare dienst voor arbeidersloon gedaan worden. De verworven rechten en de representatiegelden der hooge waardigheidsbekleeders van den staat verdwenen met deze waardigheidsbekleeders zelf Toen het staande leger en de politie, de werktuigen der materieele macht der oude regeering, eenmaal ter zijde geschoven waren, ging de Commune terstond er toe over, het geestelijke werktuig ter onderdrukking, de macht der geestelijken, te breken De rechterlijke ambtenaren verloren hunne schijnbare onafhankelijkheid Evenals alle overige openbare dienaren, moesten zij in 't vervolg gekozen worden en verantwoordelijk en afzetbaar zijn” (blz. 46—47.)

Dus: de stukgeslagen staatsmachinerie vervangt de Commune schijnbaar „slechts” door een volkomen democratie: Opheffing van het staande leger, absolute verkiesbaarheid en afzetbaarheid der overheden. In werkelijkheid echter beteekent dit „slechts” de reusachtige vervanging van de eene instellingen door instellingen van principieel anderen aard. Hier laat zich nu juist een geval van „verandering der quantiteit in de qualiteit” waarnemen: de democratie, doorgevoerd met de grootste volledigheid en de laatste consequentie, zoover als men zich slechts denken kan, verandert van burgerlijke democratie in proletarische, van een staat (= bijzondere macht tot onderdrukking eener bepaalde klasse) in iets, wat eigenlijk geen staat meer is.

De bourgeoisie en haar tegenstand er onder te houden is altijd nog noodzakelijk. Voor de Commune was dit bijzonder nodig, en een der oorzaken van haar schipbreuk lijden was, dat zij dit niet vastberaden genoeg doorzette. Maar als onderdrukkingswerktuig treedt hier niet de minderheid der bevolking op (zooals dat altijd bij de slavernij, de lijfeigenschap of den loonarbeid het geval was), maar de meerderheid van het volk. En is het eenmaal de meerderheid van het volk zelve, die zijn uitbuiters onderdrukt, dan wordt een „bijzondere” macht ter onderdrukking reeds overtoellig. In dezen zin begint de staat af te sterven. In plaats van bijzondere lichamen der bevoorrechte minderheid (het bevoorrechte leger van ambtenaren, de officieren

van het staande leger) kan de meerderheid het nu zelf bezorgen, en hoe meer de uitoefening der functies der staatsmacht door het volk zelf overgenomen wordt, des te misbaarder wordt deze staatsmacht zelf.

Bijzonder belangrijk is in dit opzicht de door Marx in het licht gestelde maatregel der Commune: het inhouden van alle representatiegelden en alle rechten op geld der beampten en de vermindering van het loon van alle ambtenaren in den staat tot op „arbeidersloon”. Juist daarin komt het duidelijkst het doorbreken van burgerlijke tot proletarische democratie, van de onderdrukkersdemocratie tot de onderdrukten-democratie, van de staatsmacht, als „bijzondere kracht” tot onderdrukking eener bepaalde klasse, tot de onderdrukking der uitbuiters door de gemeenschappelijke kracht van de meerderheid des volks, der arbeiders en boeren, tot uiting. En juist in dit gewichtige — in het vraagstuk van den staat beslissende — punt is de leer van Marx in het bijzonder vergeten geworden! In de populaire beschrijvingen van haar — hun aantal is eindeloos — is hiervan nooit sprake. Het is „gewoonte”, dit te verzwijgen als een afgeleefde „naïviteit” — ongeveer zooals het Christendom, dat tot staatsgodsdienst verheven werd, de naïviteiten van het oer-Christendom met zijn democratisch revolutionairen geest „vergeten” heeft.

De verlaging van het loon der hooge staatsambtenaren schijnt „slechts” een eisch van de naïve, primitieve democratie. Een der „scheppers” van het nieuwste opportunisme, de vroegere sociaaldemokraat Eduard Bernstein heeft zich herhaaldelijk vermaakt met het herhalen der vulgaire burgerlijke spotternijen over de „primitieve” democratie. Zooals alle opportunisten, ook zooals de hedendaagsche Kautskyanen, heeft hij absoluut niet begrepen, dat ten eerste de overgang van het kapitalisme tot het socialisme zonder een zekere terugkeer tot de „primitieve” democratie onmogelijk is (want hoe zou men anders tot de vervulling der staatsfuncties door de meerderheid van het volk en door iederen afzonderlijken mensch in het volk overgaan?), en dat, ten tweede, de „primitieve democratie” op den grondslag van het kapitalisme en van een kapitalistische beschaving iets geheel anders is dan de primitieve demo-

kratie van den oertijd of van het voor-kapitalistische tijdperk. De kapitalistische beschaving heeft massaproductie, fabrieken, spoorwegen, post, telefoon enz. geschapen, en op dezen grondslag zijn de meeste functies der oude „staatsmacht” zoodanig vereenvoudigd en kunnen tot zoo eenvoudige werkzaamheden van registreering, boeking en controle teruggebracht worden, dat deze functies voor elk mensch, die lezen en schrijven kan, open zijn, zoodat deze functies met het gewone „arbeidersloon” volop betaald zijn en hun iedere stralenkrans van een „voorrecht” ontnomen worden kan (en moet).

Volledige verkiesbaarheid, op elk oogenblik mogelijke afzetbaarheid van alle ambtenaren zonder uitzondering, en verlaging van het loon tot op het arbeidersloon — deze eenvoudige en „van zelf sprekende” democratische maatregelen, waarin zich de belangen der arbeiders en der meeste boeren vereenigen, dienen tegelijk als brug van het kapitalisme naar het socialisme. Deze maatregelen hebben betrekking op de staatkundige, zuiver politieke verandering der maatschappij, maar zij krijgen natuurlijk eerst zin en beteekenis in samenhang met de voorbereide of te verwezenlijken „onteigening der onteigenaars”, d. w. z. in samenhang met den overgang der produktiemiddelen van privaateigendom tot gemeenschappelijk eigendom.

„De Commune”, schreef Marx, „maakte de leuze aller burgerlijke revoluties — goedkoope regeering — tot werkelijkheid, toen zij de beide grootste bronnen van uitgaven, het leger en het leger van beampten ophief.” (Blz. 49.)

Uit den boerenstand, evenals uit de andere lagen der kleine burgerij komt slechts eene kleine minderheid „in de hoogte”, „slaat zich er door”, in den burgerlijken zin van het woord, d. w. z. verandert zich in welgestelde lieden, in bourgeois, of in goed verzorgde en welgestelde beampten. De overwegende meerderheid van den boerenstand wordt in ieder kapitalistisch land, dat een boerenstand bezit (d. i. de meerderheid der kapitalistische staten), door de regeering onderdrukt en dorst naar haar omverwerping, dorst naar eene „goedkoope” regeering. Dit te verwezenlijken daartoe is alleen het proletariaat geroepen, dat te gelijker tijd een

schrede doet naar de socialistische omvorming van den staat.

3. Vernietiging van het Parlamentarisme.

„De Commune”, — schreef Marx — „moest niet een parlementair, maar een werkend lichaam zijn, voltrekkend en wetgevend te gelijker tijd.” (Blz. 46.)

..... „In plaats van eenmaal in de drie of zes jaren te beslissen, welk lid der heerschende klasse het volk in het parlement vertegenwoordigen en onderdrukken moet, moest het algemeen stemrecht het in Communes samengevatte volk dienen, — evenals het individueele stemrecht iederen anderen werkgever er toe dient, arbeiders, opzichters en boekhouders voor zijn zaak uit te zoeken.” (blz. 47.)

Deze merkwaardige kritiek op het parlementarisme, die van het jaar 1871 dateert, behoort heden, dank zij het algemeen heerschende sociaal-chauvinisme en opportunisme, ook al tot de „vergeten woorden” van het Marxisme. Ministers en beroeps-kamerleden, verraders der proletarische zaak, en al degenen die het socialisme tot een „zaak” maken, hebben de kritiek van het parlementarisme aan de anarchisten alleen overgelaten, en schelden, om deze merkwaardig verstandige reden, iedere kritiek van het parlementarisme voor „anarchisme”! Geen wonder, dat het proletariaat der meest „vooruit zijnde” landen, walgend van zulke „socialisten” als Scheidemann, David, Legien, Sembat, Renaudel, Henderson, Vandervelde, Stauning, Branting, Bissolati en C^o., zijn sympathieën steeds meer aan het anarcho-syndikalisme schonk, hoewel dit de eigen broeder van het opportunisme is.

Maar voor Marx was de revolutionaire dialectiek nooit die leege modefrase, nooit dat aanhangsel, waartoe zij door Plechanof, Kautsky en de anderen is verlaagd. Marx verstond het onverbiddelijk te breken met het anarchisme, wegens zijn onmacht zelf den „stal” van het burgerlijk parlementarisme, in 't bijzonder in die tijden wanneer geen revolutionaire situatie zich biedt, te gebruiken — maar tegelijkertijd verstond Marx het ook, revolutionair-proletarische kritiek op het parlementarisme uit te oefenen.

Ééns in de drie of vier jaren te beslissen, welk lid der heerschende klasse het volk in het parlement vertegenwoordigen en onderdrukken zal, — daarin bestaat het wezen van het burgerlijk parlementarisme niet alleen in de parlementair-constitutioneele monarchieën, maar ook in de alledemokratische republieken.

Werpt men nu evenwel het vraagstuk op van den staat, beschouwt men het parlementarisme als een der inrichtingen van den staat, dan vragen wij van het standpunt van het proletariaat in dit opzicht: Waar is de uitweg uit het parlementarisme? Hoe zou men zonder het parlementarisme kunnen klaar komen?

Altijd en altijd weer moet men herhalen: de lessen van Marx, die op het onderzoek der Commune berusten, zijn zóó vergeten, dat de hedendaagsche „socialdemokraat” (d.i. de hedendaagsche verrader van het socialisme) zich in 't geheel geen andere kritiek op het parlementarisme denken kan, dan een anarchistische of reaktionaire.

De uitweg uit het parlementarisme is zeker niet in de vernietiging van het systeem van vertegenwoordiging en van de verkiesbaarheid der beambten te zoeken, maar in de verandering der vertegenwoordigende lichamen van kletscolleges in „werkende lichamen”. „De Commune moest niet een parlementair, maar een werkend lichaam zijn, uitvoerend en wetgevend te gelijker tijd.”

„Niet een parlementair, maar een werkend lichaam” — dat is als gemunt op de hedendaagsche parlementariërs en de „schoothondjes” der sociaaldemokratie! Men kijke maar eens naar welk parlementair geregeerd land men wil, van Amerika tot Zwitserland, van Frankrijk tot Engeland, Noorwegen enz.: de wezenlijke „staatszaken” worden achter de couliessen afgedaan, door kansalarijen, allerhande afdelingen en departementen. In de parlementen evenwel wordt slechts gepraat, speciaal met het doel het gemeene volk te bedriegen. Dit is zoo waar, dat zelfs in de russische republiek, in de burgerlijk-demokratische republiek, dit doel van het parlementarisme zich dadelijk openbaarde, nog vóórdat een werkelijk parlement tot stand gekomen was. De helden van de wrakke kleine burgerij, zooals de heeren Skobelev en Zeretelli, Tschernof en Axentjief verstonden de

kunst zelfs de soviets (de raden) naar het voorbeeld van het laagste burgerlijke parlementarisme te verontreinigen en ze in leege kletskamers te veranderen. De „socialistische” ministers gebruiken de soviets om de goedmoedige domme boertjes met phrases en resoluties tevreden te stellen. In de regeering wordt een eeuwige dans opgevoerd, aan den eenen kant opdat zoo veel mogelijk revolutionaire socialisten en menschewiki op de rij af in goed betaalde ambten worden ondergebracht, aan den anderen om het volk in gespannen verwachting te houden. En intusschen worden in de kanselarijen en de staven de „staatszaken” afgedaan!

De „Djelo Naroda” (Zaak van het Volk), het orgaan der regeeringspartij der „revolutionaire socialisten” heeft onlangs in een hoofdartikel toegegeven, — met de onnavolgbare openheid der menschen „uit goede kringen”, waar allen politieke prostitutie drijven, — toegegeven, dat zelfs in die ministeries, die aan de „socialisten” (verlof voor het woord!) toebehooren, dat zelfs daar de geheele beambtenschaar dezelfde gebleven is, precies zoo funktioneert als vroeger en openlijk de revolutionaire maatregelen saboteert! Maar was dit niet, zelfs al werd het niet toegegeven, een be- wezen feit alleen al door het feit van deelneming der revolutionaire socialisten en menschewiki aan de regeering? Karakteristiek is slechts, dat de heeren Tschernof, Russanof, Sensinof en de andere redakteuren der „Djelo Naroda”, die met de kadetten de ministeries deelen, zoo zeer alle schaamte verloren hebben, dat zij niet vreezen, openlijk, als een kleinigheid, te vertellen, dat „bij hen” in de ministeries alles bij het oude gebleven is!! De revolutionaire demokra- tische frase — om de boertjes te bedriegen; bureaukratische sleur — om de kapitalisten te vriend te houden en te winnen; — daar hebben wij den geheelen zin der „eerlijke” coalitie!

De Commune vervangt het bedorven en rotte parlamen- tarisme der burgerlijke maatschappij door lichamen, waarin de vrijheid van het woord en der beraadslaging niet tot volksbedriegerij kan zinken; want daar, in de Commune, moeten de parlamentsleden zelf werken, zelf de wetten uitvoeren, zelf aan de ervaring toetsen wat in het werkelijk leven daaruit wordt, zelf onmiddellijk dit verantwoorden

voor hun kiezers. De vertegenwoordigende lichamen blijven, maar het parlementarisme, als bijzonder stelsel, als verdee- ling van den arbeid tusschen de voltrekkende en de wet- gevende macht, als bevoorrechte instelling, houdt op te bestaan. Zonder vertegenwoordigende lichamen kunnen wij ons geen democratie, zelfs geen proletarische democratie denken, wel echter kunnen en moeten wij ons de demo- kratie zonder parlementarisme denken, als de kritiek op de burgerlijke maatschappij ons niet een leeg praatje is, wan- neer ons streven de heerschappij der bourgeoisie omver te werpen, ernstig en eerlijk is, en niet alleen een „verkiezings- leus” tot het vangen van arbeidersstemmen, zooals bij de menschewiki en de revolutionaire socialisten of bij de Scheidemanns en Legiens, bij Sembat en Vandervelde.

Het is zeer leerzaam, dat Marx, wanneer hij van de funkties van die schaar van beampten spreekt, die zoowel de Commune als de proletarische democratie noodig heeft, hen vergelijkt met de „door iederen anderen werkgever” aangestelde ambtenaren, d. w. z. met de door elke gewone kapitalistische onderneming aangestelde „arbeiders, opzich- ters en boekhouders”.

Bij Marx geen spoor van utopisterij in dien zin, dat hij een „nieuwe” maatschappij bij elkaar fantaseerde, uitvond. Geen enkel. Hij bestudeert, als een natuurwetenschappelijke gebeurtenis, de geboorte der nieuwe maatschappij uit de oude; en ook de overgangsvormen van deze tot gene. Hij beschouwt de praktische ervaring van eene proletarische maatschappij en tracht daaruit een leer voor de praktijk te halen. Hij „leert” van de Commune, zooals alle groote revolutionaire denkers niet gevreesd hebben van de ervaring der groote beweging der onderdrukte klassen te leeren, en ze nooit afmaakten met pedante „moraal” (zooals b.v. Ple- chanof met: „men had de wapens niet moeten gebruiken”, of Zeretelli met: „een klasse moet zichzelf zelfbeperking opleggen”).

Van een vernietiging van het beambtendom, met één slag, overal, zonder dat er één overblijft, kan geen sprake zijn. Dat is een utopie. Maar met één slag de oude beambten- machinerie vernietigen en terstond eene nieuwe begin- nen, eene, die ons in staat zou stellen elk beambtendom

geheel uit te roeien — dat is geen utopie, dat is een les der ervaring der Commune —, daarin bestaat de onmiddellijke, de brandende taak van het revolutionaire proletariaat.

Het kapitalisme vereenvoudigt de functies van het „staats”-bestuur, maakt het mogelijk het „kommandeeren” uit te schakelen en zich tot een organiseeren der proletariërs (als de heerschende klasse) te beperken, die in den naam der geheele maatschappij „arbeiders, opzichters en boekhouders” aanstelt.

Wij zijn geen utopisten. Wij „droomen” niet er van, hoe men het best terstond, zondér elk bestuur, zonder elke onderwerping slaagt; deze anarchistische droomerijen, die op een verkeerd begripen van wat het proletariaat te doen heeft, berusten, zijn het Marxisme volkomen vreemd, en zij dienen in werkelijkheid slechts om de sociale revolutie op de lange baan te schuiven, tot de menschen anders geworden zijn. Neen, wij willen de sociale revolutie met de menschen zooals zij nu zijn, die het zonder onderwerping, zonder contrôle, zonder „opzichters en boekhouders” niet stellen kunnen.

Maar de onderwerping moet liggen in de handen der gewapende keurbende van alle uitgebuiten en arbeidenden — het proletariaat! Het kommandeeren der staatsambtenaren kan en moet terstond, op de plaats zelf, van heden op morgen, beginnen vervangen te worden door de eenvoudige functies van „opzichters en boekhouders”, functies die voor den trap van beschaving, die ieder stadsmensch tegenwoordig bereikt heeft, toegankelijk en voor een „arbeidersloon” volkomen te vervullen zijn.

Wij zelf, wij, arbeiders, willen de groote bedrijven organiseeren op de basis van datgene wat door het kapitalisme reeds geschapen is, gesteund op onze arbeidservaring, met hulp der strengste ijzeren discipline, die door de staatsmacht der gewapende arbeiders gehandhaafd wordt; wij willen de beambten van den staat tot eenvoudige uitvoerders van onze opdrachten maken, tot verantwoordelijke, afzetbare, met een bescheiden loon gehonoreerde „opzichters en boekhouders” (natuurlijk, iedere soort technici er bij ingesloten) — dat is onze taak, de proletarische taak, daarmee kan en moet begonnen worden dadelijk bij de volvoering der

proletarische revolutie. Zulk een begin op den grondslag der massaproductie leidt op zich zelf reeds tot het geleidelijke „afsterven” van elk beambtendom, tot de langzame schepping van die orde — orde zonder aanhalingsteekens, eene orde die met loonslavernij niets te maken heeft —, die orde, waarin alle zich steeds vereenvoudigende functies van opzicht en contrôle door allen op de rij af vervuld worden, dan tot gewoonte worden, en eindelijk als bijzondere functies van eene bepaalde kaste van menschen wegvallen.

Een geestig duitisch sociaaldemokraat uit de jaren '70 tot '80 der vorige eeuw noemde de post het voorbeeld der socialistische maatschappelijke orde. Dat klopt. Tegenwoordig is de post een bedrijf, dat naar het voorbeeld van het kapitalistische monopolie van den staat is georganiseerd. Het imperialisme verandert gaandeweg alle trusts in organisaties van deze soort. Boven de „eenvoudige” werkenden, die zich afjakkeren en gebrek lijden, staat hier de burgerlijke bureaucratie. Maar het mechanisme van het algemeen openbaar bedrijf staat hier reeds gereed. De kapitalisten ter neder werpen, door de ijzeren vuist der gewapende arbeiders den tegenstand dezer uitbuiters breken, de bureaukratische machine van den tegenwoordigen staat vernietigen — en wij hebben een van het „parasitendom” bevrijd, technisch hoog toegerust mechanisme vóór ons, dat de vereenigde arbeiders zelve volkomen in beweging zetten kunnen, wanneer zij technici, opzichters en boekhouders aanstellen en hun aller arbeid, evenals den arbeid van alle staatsambtenaren in het algemeen, met het arbeidersloon betalen. Dit is een geheel concrete praktische taak, die, wat alle trusts betreft, terstond te verwezenlijken is en de werkenden voor uitbuiting beschermt; eene taak die op de ervaring bouwt, die praktisch reeds door de Commune begonnen werd (in het bijzonder op het gebied van den opbouw van den staat).

De geheele volkshuishouding georganiseerd naar het voorbeeld van de post, zoodat de technici, opzichters, boekhouders en alle ambtenaren niet meer traktement krijgen dan de arbeider loon krijgt, onder contrôle en onder leiding van het gewapende proletariaat — dat is onze eerste taak. Deze soort staat op dezen economischen grondslag hebben

wij noodig. Dat zal de vernietiging van het parlementarisme en een behoud der vertegenwoordigende lichamen opleveren; en dat zal de arbeidende klasse er voor bewaren, deze lichamen door de bourgeoisie te laten prostitueren.

2. Organisatie van de Eenheid der Natie.

..... „In een korte schets der nationale organisatie, die de Commune den tijd niet had uit te werken, heet het uitdrukkelijk, dat de Commune de politieke vorm zelfs van het kleinste dorp zijn.... moest!.... De gemeenten van het platteland moesten „afgevaardigden naar de nationale delegatie in Parijs zenden”....

„De weinige maar gewichtige functies, die dan nog voor eene centrale regeering overbleven, moesten niet, zooals dit opzettelijk vervalscht geworden is, afgeschaft, maar aan kommunale, d.w.z. streng verantwoordelijke beampten overgedragen worden.”

„De eenheid der natie moest niet gebroken, maar integendeel georganiseerd worden door de vernietiging van die staatsmacht, die zich voor de belichaming dezer eenheid uitgaf, maar in werkelijkheid onafhankelijk en overheerschend zijn wilde tegenover de natie, aan wier lichaam zij toch slechts een parasiteerenden uitwas vormde. Terwijl het gold de alleen onderdrukkende organen der oude regeeringsmacht af te snijden, moesten haar te recht bestaande functies aan een macht, die er aanspraak op maakte boven de maatschappij te staan, ontruikt, en aan de verantwoordelijke dienaren der maatschappij teruggegeven worden.” (Blz. 47.)

Tot in welke mate de opportunisten der hedendaagsche sociaal-democratie deze beschouwingen van Marx niet begrepen (of juist: niet begrijpen wilden), komt uit het werk van den historisch beroemden renegaat Bernstein: „De Vooronderstellingen van het Socialisme” aan den dag. Juist naar aanleiding van de aangehaalde woorden van Marx meende Bernstein, dat dit „een program was, dat naar zijn politieken inhoud in al zijn voornaamste trekken de grootste gelijkenis vertoonde met het federalisme van Proudhon”.

(Bernstein, Vooronderstellingen van het Socialisme, Stuttgart 1899, blz. 134).

..... „Bij alle verdere verschillen tusschen Marx en den „kleinen burger” Proudhon” (Bernstein zet het woord tusschen aanhalingsteekens, daar hij het ironisch bedoelt!) „is in deze punten de gedachtengang bij hen zoo gelijk als maar mogelijk is” (blz. 136). Zeker, zoo gaat Bernstein voort, de taak der gemeenteraden wordt vergroot, „maar”, zegt hij, „of intusschen zulk eene verbrokkeling van den modernen staat en de totale verandering van haar organisatie, zooals Marx en Proudhon ze schilderen (de vorming der nationale vergadering uit de afgevaardigden der provincie, en districtsvergaderingen op hun beurt uit afgevaardigden der communes), het eerste werk der democratie zou moeten zijn, zoo dat dus de vorm der nationale vertegenwoordigingen, zooals hij tot nu toe was, weg zou vallen, lijkt mij twijfelachtig.” (blz. 136.)

Dat is werkelijk monsterachtig: Marx' opvattingen, die als doel stelden eene „vernietiging van de macht van den Staat — dien parasiteerenden uitwas”, te verwisselen met het federalisme van Proudhon! Maar dat is niets toevalligs, want het komt den opportunist nu eenmaal niet eens in de gedachte, dat Marx hier volstrekt niet van het federalisme in tegenstelling tot het centralisme spreekt, maar van de vernietiging der oude burgerlijke, in alle burgerlijke landen bestaande staatsmachine. Den opportunist komt alleen dat in de gedachte, wat hij rondom zich ziet, in het milieu van den kleinburgerlijken sleur van iederen dag en van den „reformistischen” stilstaanden poel, — n.l. „de gemeenteraden”! Aan de revolutie van het proletariaat te denken, dat heeft de opportunist totaal verleerd.

Het is werkelijk komisch. Maar merkwaardig is, dat op dit punt Bernstein in het geheel niet aangevallen werd. Bernstein werd door velen weerlegd, in 't bijzonder door Plechanof in de russische litteratuur en door Kautsky in de duitsche, maar noch de een noch de ander maakten van deze vervalsching, die Bernstein pleegde, met één woord gewag.

De opportunist heeft het zoozeer verleerd, revolutionair te denken en zich over de revolutie gedachten te vormen, dat hij aan Marx „federalisme” toeschrijft en hem met den stichter van het anarchisme, Proudhon, verwisselt. En die-

genen, die zich voor orthodoxe Marxisten uitgeven en de leer van het revolutionaire Marxisme hooghouden willen, Kautsky en Plechanof, zwijgen daarover totaal! Hier is een der wortels van die uiterste vulgariteit te zoeken, die in de opvatting van het verschil tusschen Marxisme en anarchisme bestaat, eene vulgariteit, die zoowel de Kautskyanen als de opportunisten kenmerkt, en waarop wij nog zullen terugkomen.

De aangehaalde beschouwingen van Marx over de ervaring der Commune bevatten zelfs niet een spoor van federalisme. Marx treft met Proudhon samen juist in datgene, wat de opportunist Bernstein vergeet. Marx en Proudhon verwijderen zich van elkaar juist in datgene, waarin Bernstein hun gelijkheid ontdekt.

Marx treft met Proudhon samen daarin, dat zij beide zijn voor eene „vernietiging” der tegenwoordige staatsmachine. Deze gelijkheid van het Marxisme met het anarchisme (met Proudhon zoowel als met Bakoenine) willen noch de opportunisten noch de Kautskyanen zien, want zij zijn in dit punt van het Marxisme afgefallen.

Marx verwijdert zich van Proudhon zoowel als van Bakoenine juist in het vraagstuk van het federalisme (nog geheel afgezien van dat van de diktatuur van het proletariaat). Uit de kleinburgerlijke wereldbeschouwing van het anarchisme ontspringt het federalisme zuiver, principieel. Marx is centralist. En in zijn aangehaalde beschouwingen is geen afwijking van het centralisme te vinden. Alleen koppen, die vervuld zijn van het kleinburgerlijk „bijgeloof” aan den staat, kunnen de vernietiging van de burgerlijke staatsmachinerie voor eene vernietiging van het centralisme houden.

Nu, wanneer het proletariaat en de armste boeren zich van de staatsmacht meester maken, zich in vrije communes constitueeren, en het veld der werking aller communes vereenigen zullen, om het kapitaal te verslaan, om den tegenstand der kapitalisten te breken, en het privaateigendom aan de spoorwegen, de fabrieken, den grond enz. op de geheele natie, de geheele maatschappij over te dragen — zal dat niet centralisatie zijn? Zal dat niet het konsekwentste democratische centralisme zijn?

Aan Bernstein kan het eenvoudig niet in de gedachte

komen, dat een vrijwillig centralisme mogelijk is, een vrijwillige vereeniging der communes tot natie, eene vrijwillige versmelting der proletarische communes tot het werk der vernietiging der heerschappij der bourgeoisie en der burgerlijke staatsmachine; Bernstein stelt zich als iedere filister het centralisme voor als iets, dat alleen van bovenaf, door een leger van beambten en militairen opgedrongen en in stand gehouden worden kan.

Marx legt er den nadruk op (alsof hij de mogelijkheid der verdraaiing van zijn opvatting vooruit had gezien), dat het verwijt, dat aan de Commune gemaakt is, alsof zij de eenheid der natie vernietigen en de centrale macht opheffen wilde, eene opzettelijke vervalsching is. Marx gebruikt opzettelijk de uitdrukking: „de eenheid der natie organiseeren”, om het van zijn doel bewuste, democratische, proletarische centralisme tegenover het burgerlijke, militaire, ambtenaren-centralisme te stellen.

Maar..... erger dan een doove is hij die niet hooren wil. En de opportunist der hedendaagsche sociaaldemokratie wil juist van de vernietiging der staatsmacht, de afsnijding van het parasiteerende lichaam niets hooren.

5. Vernietiging van den Parasiet „Staat”.

Wij hebben reeds de hierop betrekking hebbende plaatsen van Marx aangehaald en moeten ze nu aanvullen.

..... „Het is het gewone lot van nieuwe historische scheppingen” — schreef Marx — „voor het „pendant” van oudere en zelfs verdwenen vormen van het maatschappelijk leven, op welke zij eenigermate gelijken, te worden aangezien. Zoo is deze nieuwe Commune, die de moderne staatsmacht breekt, aangezien voor eene wederopleving der middeleeuwsche communes, een bond van kleine staten, zooals Montesquieu en de Girondijnen hem droomden, een overdreven vorm van den ouden strijd tegen overcentralisatie”.....

..... „De instelling der communes zou integendeel aan het maatschappelijk lichaam al de krachten hebben teruggegeven, welke tot nu toe de parasiteerende uitwas, de staat, die zich van de maatschappij voedt en haar

vrije beweging tegenhoudt, verteerd heeft. Door deze daad alleen zou zij de wedergeboorte van Frankrijk in gang gebracht hebben."

..... „Zoo zou de instelling der communes de producenten van het land onder de geestelijke leiding der arrondissements-hoofdsteden gebracht, en hun daar in de arbeiders van de stad de natuurlijke vertegenwoordigers hunner belangen verschaft hebben. — Het enkele bestaan der Commune bracht, als iets van zelf sprekends, het plaatselijk zelfbestuur met zich, maar nu niet meer als tegenwicht tegen de, nu overbodig geworden, staatsmacht." (Blz. 48.)

„Vernietiging der staatsmacht", die een „parasiteerende uitwas" is, haar „afsnijding", „vernieling", de „staatsmacht wordt nu overbodig" — in deze uitdrukkingen spreekt Marx van den staat, als hij de ervaringen der Commune weegt en schat.

Dit alles is voor meer dan een halve eeuw geschreven; en nu moet men als 't ware opgravingen beginnen, om het onvervalschte Marxisme aan de groote massa bekend te maken. De slotsom, die uit de waarneming der laatste groote revolutie bij Marx' leven getrokken was, had men juist op het oogenblik vergeten, toen het tijdperk der volgende groote proletarische revoluties naderde.

..... „De talrijkheid der uitleggingen, waarvan de Commune het voorwerp is, en de menigvuldigheid der belangen, die zich in haar vonden uitgedrukt, bewijzen, dat zij een voor uitbreiding zeer vatbare vorm was, terwijl alle vroegere regeeringsvormen in hun wezen onderdrukkend geweest zijn. Haar werkelijk geheim was dit: Zij was waarlijk eene regeering der arbeidersklasse, het resultaat van den strijd der voortbrengende tegen de toeëigenende klasse, de eindelijk ontdekte politieke vorm onder welke de economische bevrijding van den arbeid zich voltrekken kon."

„Zonder deze laatste voorwaarde was de instelling der Commune een onmogelijkheid en een bedrog." (blz. 49.)

De utopisten hielden zich bezig met de „ontdekking" der politieke vormen, onder welke de sociale hervorming der maatschappij geschieden moest. De anarchisten wilden van

de politieke vormen in 't geheel niets weten. De opportunisten der tegenwoordige sociaaldemokratie namen den burgerlijken politieken vorm van den parlementair-demokratischen staat aan als de grenswaarde die niet overschreden mocht worden, en sloegen zich het voorhoofd stuk bij de diepe buigingen voor dit „model", en kreten ieder streven dezen vorm te breken, als anarchisme uit.

Marx trok uit de geheele geschiedenis van het socialisme en van den politieken strijd de slotsom, dat de staat moest verdwijnen en dat de overgangsvorm daarbij (overgang van den staat tot den niet-staat) het „tot heerschende klasse georganiseerde proletariaat" zou zijn. Maar Marx trachtte nooit de politieke vormen van deze naderende toekomst te ontdekken. Hij beperkte zich tot de precieze waarneming der fransche revolutie, de ontleding van en de gevolgtrekkingen uit haar, tot welke het jaar 1851 bracht: men was er dicht aan toe, de burgerlijke staatsmachine te verbrijzelen.

En toen de revolutionaire massabeweging van het proletariaat uitgebroken was, toen begon Marx, ondanks het mislukken dezer beweging, ondanks haar korten duur en blijkbare zwakte de vormen na te vorschen, die zij had ontdekt.

De Commune is de door de proletarische revolutie ten slotte ontdekte vorm, onder welken de economische bevrijding van den arbeid plaats hebben kan.

De Commune is de eerste poging der proletarische revolutie de burgerlijke staatsmachine te verbrijzelen en de eindelijk ontdekte politieke vorm, die de oude verbrijzelde vervangen kan en moet.

Wij zullen verder zien, dat de russische revoluties van 1905 en 1917, in een ander milieu, onder geheel andere voorwaarden, het werk der Commune voortzetten, en aan de geniale historische ontleding van Marx gelijk geven.